

8. Sosyal Adaletsizlik Bağlamında Nikolay Vasiliyeviç Gogol'ün "Palto"sunda Akaki Akakiyeviç Tablosu¹

Aytül BAĞCI DAĞ²

APA: Bağcı Dağ, A. (2025). Sosyal Adaletsizlik Bağlamında Nikolay Vasiliyeviç Gogol'ün "Palto"sunda Akaki Akakiyeviç Tablosu. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (46), 124-134. **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.15666541>

Öz

Bu çalışma, Nikolay Vasiliyeviç Gogol'ün *Palto* adlı kısa hikâyesini, sosyal adaletsizlik, bireysel görünmezlik ve sistematik duyarsızlık temaları çerçevesinde ele almaktadır. Araştırmanın konusunu, hikâyede "küçük insan" tipiyle temsil edilen bireyin bürokratik yapılar karşısındaki konumu oluşturmaktadır. Çalışmanın kapsamı, Akaki Akakiyeviç karakteri üzerinden Çarlık Rusyası'nın toplumsal yapısına, kurumsal duyarsızlığa ve hiyerarşik düzenin birey üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır. Bu bağlamda çalışma, yalnızca edebi çözümleme değil, aynı zamanda sosyo-politik bir okuma sunmayı hedeflemektedir. Çalışmanın önemi, Gogol'ün eseri aracılığıyla 19. yüzyıl Rus toplumunun yapısal sorunlarını günümüz toplumlarına ışık tutacak biçimde evrenselleştirmesinde yatmaktadır. Amaç, bireyin sistem içerisindeki görünmezliğini ve sesinin bastırılışını irdeleyerek, edebiyatın toplumsal eleştiri işlevini görünürlük kılmasıdır. Araştırmada nitel yöntem benimsenmiş; metin çözümlemesi, karakter analizi ve sosyolojik edebiyat eleştirisi teknikleri kullanılmıştır. Bulgular, "palto" metaforunun yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda varoluşsal ve toplumsal bir sembol olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak *Palto*, yalnızca bireysel bir trajediyi değil, bürokratik yapının küçük birey üzerindeki baskısını ve adaletin doğaüstü metaforlarla ancak mümkün olabildiği bir dünyayı resmetmektedir.

Anahtar kelimeler: Akaki Akakiyeviç, Gogol, küçük insan, Palto, sosyal adaletsizlik

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman: Bu çalışmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.
Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin / Oran: %7
Etik Şikayeti: editor@rumelide.com
Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 15.11.2024-**Kabul Tarihi:** 15.06.2025-**Yayın Tarihi:** 16.06.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.15666541>
Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
² YL Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı / Master's Student, Selçuk University, Institute of Social Sciences, Department of Russian Language and Literature (Konya, Türkiye) **eposta:** aytul6969@hotmail.com **ORCID ID:** <https://orcid.org/0009-0003-9962-0321> **ROR ID:** <https://ror.org/045hgzm75> **ISNI:** 0000 0001 2308 7215 **Crossref Funder ID:** 501100007086

The Portrait of Akaki Akakievich in Nikolai Vasilyevich Gogol's 'The Overcoat' in the Context of Social Injustice³

Abstract

This study examines Nikolai Vasilievich Gogol's short story *The Overcoat* through the themes of social injustice, individual invisibility, and systemic indifference. The focus of the research lies in the position of the individual—represented by the archetype of the "little man"—in the face of bureaucratic structures. The scope of the study concentrates on the character of Akaky Akakievich, exploring the social structure of Tsarist Russia, institutional apathy, and the hierarchical order's impact on the individual. In this context, the study aims to offer not only a literary analysis but also a socio-political reading of the narrative. The significance of the study stems from Gogol's ability to universalize the structural problems of 19th-century Russian society, thereby shedding light on similar issues in contemporary contexts. The objective is to explore the invisibility and silencing of the individual within the system and to highlight literature's capacity as a vehicle for social criticism. A qualitative methodology is employed, including textual analysis, character study, and sociological literary criticism. The findings reveal that the "overcoat" serves not only as a physical necessity but also as an existential and social symbol. Ultimately, *The Overcoat* portrays not merely an individual tragedy but a depiction of the bureaucratic system's oppressive force on the marginalized, suggesting that justice can only be realized through supernatural metaphors in a world where institutional mechanisms fail.

Keywords: Akaky Akakievich, Gogol, little man, social injustice, The Overcoat

³ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received – Turnitin / Rate: %7

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 15.11.2024-**Acceptance Date:** 15.06.2025-**Publication Date:** 16.06.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.15666541>

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Sosyal Adaletsizlik Bağlamında N. V. Gogol'ün "Palto"sunda Akaki Akakiyeviç Tablosu

Gogol'ün *Paltosu*, 19. yüzyıl Rus toplumunun sınıf yapısı, bürokratik katılığı ve bireyler arası ilişkilerdeki yabancılaşmayı çarpıcı biçimde yansıtan bir anlatıdır. Hikâyenin ana karakteri Akaki Akakiyeviç Başmaçkin, işine aşırı derecede bağlı, sessiz ve sakin, içine kapanık bir memur olarak çizilir. Onun gündelik yaşamının anlamını sadece evrak kopyalamakla sınırlı bir döngü içerisinde var olur. Toplumsal ilişkilerden dışlanmış, iş arkadaşlarının alayına maruz kalan bu karakter, Gogol tarafından yalnızca bireysel değil, temsili bir figür olarak kurgulanmıştır. Bu yönüyle Akaki Akakiyeviç, Rus edebiyatında sıkça karşılaşılan "küçük insan" (маленький человек) tipolojisinin en tipik örneklerinden biri olarak kabul edilir.

Gogol'ün *Palto* adlı eseri, yazarın "Petersburg Hikayeleri" başlığı altında değerlendirdiği şehir merkezli anlatılarının en çarpıcı örneklerinden biridir. Bu hikâyeler arasında yer alan *Burun*, *Neva Bulvarı*, *Portre*, *Bir Delinin Hatıra Defteri* ve *Palto*, 1830'lu ve 1840'lı yıllarda yazılmış, dönemin Petersburg'unu bireyin yabancılaşması, bürokratik yapı ve toplumsal eşitsizlik bağlamında ele alır. V.İ. Şenrok bu eserleri "Petersburg Hikayeleri" olarak adlandırmış ve bu başlık altında ilk kez 1924'te yayımlamıştır (Üçgül, 2024, s: 1798-1803).

Türk okuru *Palto* ile ilk kez Cemal Süreya'nın 1968 yılında yaptığı Fransızcadan çeviri aracılığıyla tanışmıştır. Daha sonraki yıllarda Mazlum Beyhan, Mehmet Özgül ve Uğur Büke gibi çevirmenler eseri doğrudan Rusçadan çevirmiştir (Üçgül, 2018, s: 1463-1472).

Rus tarihçi ve edebiyat araştırmacısı D.S. Lihaçov'un "Rus halkının vicdanı onun edebiyatıdır" şeklindeki ifadesi, *Palto* gibi eserlerin sadece bireysel hikâyeleri değil, aynı zamanda toplumsal vicdanı harekete geçirme potansiyelini de yansıttığını gösterir. Bu bağlamda *Palto*, susmuş ve duyarsızlaşmış toplum vicdanını sarsmayı hedefleyen bir edebi uyarı niteliğinde değerlendirilebilir.

Rus edebiyatında olduğu gibi dünya edebiyatında da isminden bahsettiren bu hikâyenin konusu nedir? G.A. Gukovski, *Realizm ve Gogol* adlı çalışmasında *Palto*yu yalnızca bir bireyin hikâyesi değil, aynı zamanda etik düzlemde ilerleyen bir anlatı olarak yorumlar. Ona göre hikâyede üç temel döngü bulunur: iyilik, kötülüğe karşı verilen mücadele ve nihayetinde kötülüğün kendisi. Bu döngüsel yapı, hikâyenin ilerleyişiyle birlikte trajediyi derinleştirir ve anlatının sonunda daha tutkulu bir kötülük reddi ile birlikte, okuyucuyu bu kötülüğün yıkımı için çağrıda bulunan dramatik bir yoğunluğa ulaştırır. (<https://feb-web.ru/feb/gogol/critics/grg/grg-001.htm?cmd=p>)

Gogol'ün hikâyesi, Akaki Akakiyeviç adında düşük rütbeli bir memurun eskimiş paltosunun yerine yenisini alma çabası etrafında gelişir. Hayatında ilk kez kendisi için bir şey yapmaya karar veren Akaki, uzun yıllar boyunca biriktirdiği parayla yeni bir palto diktirir. Bu palto, sadece fiziksel bir ihtiyaç değil, aynı zamanda onun için toplumsal görünürlük ve insan onuru anlamına gelir. Ancak bu mutluluk kısa sürer. O, yeni paltosunu henüz birkaç kez giymişken bir gece evine dönerken soyulur. Paltosunun çalınmasıyla birlikte Akaki'nin hayatı yeniden eski karanlığına döner. Çevresinden, otoriteden ve sistemden yardım istemeye çalışsa da karşılaştığı kayıtsızlık, onu hem fiziksel hem de ruhsal olarak çökertir.

Paltonun çalınması, Akaki Akakiyeviç'in ruhsal dengesini bozar. Yardım arayışları bürokratik labirentlerde sonuçsuz kahr. Bu umutsuzluk ve değersizlik hissi, onun hem bedensel hem ruhsal çöküşünü hızlandırır ve nihayetinde ölümüne yol açar. Bundan sonra şehirde, köprü ve caddelerde bir

hayaletin dolaştığına dair söylentiler ortaya çıkar ve onun talebine bigâne olan yetkilinin paltosunun üzerinden çıkarılıp alındıktan sonra tüm hikayeler gibi bu da unutulup gider (Günel, 1988, s: 99).

50 yaşlarındaki Akaki Akakiyeviç Başmaçkin Petersburg'un fakir semtinde kiraladığı odada tek başına yaşamaktadır. Bir devlet dairesinde 9. dereceden memur olarak çalışan Akaki Akakiyeviç yıllardır aynı yerde ve aynı görevde hiçbir terfi almaksızın çalışsa da işini seviyor, işine özensizlik veya görev ihmali gibi bir durum onun için asla söz konusu değildi. Hikâyenin başında onu şu sözlerle tanıyoruz:

"Evet, dairenin birinde bir memur çalışıyordu, memurun öyle fark yaratacak biri olduğunu söyleyemeyiz, Gogol, Akaki'yi fiziksel olarak çelimsiz, renksiz ve dikkat çekmeyen bir figür olarak çizer. Onun görünümü, toplu içinde kaybolmuş, sıradan bir insan tipini yansıtır. Betimlemelerindeki abartılı detaylar, hem ironiyi hem de karakterin ruhsal durumunu yansıtan bir araç olarak kullanılır. Bu anlatım biçimiyle yazar, karakterin dış görünüşü aracılığıyla onun iç dünyasındaki silikliği de okura hissettirir.

Ne yapalım! Petersburg'un havası suçlu. Unvanına gelince (çünkü bizde unvan her şeyden önce gelir) üzerine gitmekten zarar gelmeyeceğini bilme gibi hayran olunacak bir yeteneğe sahip birçok yazarın alay ettiği, yüklendiği ömürlük İtibari Danışman." (Gogol, 2022, s: 7-8).

Hikâyenin başında, Akaki Akakiyeviç'in işine duyduğu aşırı bağlılık dikkat çeker. Bu bağlılık, dış dünyayla kuramadığı ilişkinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Yazar burada, karakterin yalnızlığını ve hayattaki tek tutunma noktası olan işini bir tür sığınak olarak gösterir.

Evrakları yeniden yazarken duyduğu haz, onun tek gerçek dünyasının iş yaşamı olduğunu gösterir. Bu durum, bireyin tekdüze hayatında anlam arayışını ve varlığını sürdürmek için geliştirdiği savunma mekanizmalarını açığa çıkarır. Gogol, bu noktada kahramanın küçük ama istikrarlı dünyasının dışına taşamadığını, bunun ise onun hem korunaklı hem de trajik bir konumda bulunduğunu gösterir.

Akaki Akakiyeviç gibi işiyle yaşayan başka bir insan bulmak mümkün değildi. İşine kıskançlıkla bağlı dersek az olur, hayır, işini severek yapıyordu. Evrakları yeniden yazarken bambaşka, güzel ve olağandışı bir dünyada yaşıyordu. Aldığı keyif, yüzünden belli oluyordu, bazı harflere özel bir düşkünlüğü vardı, o harfleri yazarken neredeyse kendinden geçiyordu; gülümser, gözlerini kırıştırır ve dudaklarını oynatırdı; öyle ki yüzündeki ifadeden kaleminden hangi harfin çıktığını anlamak mümkün olurdu. Çalışmasının karşılığı olarak görevinde yükselseydi, Müsteşar bile olur ve buna en çok da kendisi şaşırdı ama Akaki Akakiyeviç şakacı arkadaşlarının dediği gibi bu süre içinde ancak kemer tokası olabilmiş ve bir de kucında basur sahibi olmuştu. Yine de çalışkanlığının dikkat çekmediğini söylemek yanlış olur. İyi bir insan olan müdürlerden biri, Akaki Akakiyeviç'i uzun süren memuriyeti için ödüllendirmek istemiş ve ona evrak kopyalamaktan daha önemli bir iş verilmesini emretmişti, özellikle de hazır olan bir evrakı diğer daireler için düzenleyecekti, yeni görevinde yapması gereken tek iş evraktaki başlığı değiştirmek, bir de bazı yerlerde fiilleri birinci tekil şahıstan üçüncü tekil şahsa çevirmektir. Bu iş onu öyle sıktı, öyle bunalttı ki ter dökmeye başladı ve sonunda müdüre çıkıp "Hayır, siz en iyisi bana eski işimi verin" dedi. O günden sonra da ona kimse dokunmadı ve evrak kopyalama işinde sonsuza kadar kaldı.

İş yerindeki dedi kodu dahil olmakla her türlü olayla ve hatta caddede yürürken bile çevresinde olup bitenler onun dikkatini çekmez, evine varır varmaz yemeğini yer, yarın yazacağı yazıları düşünerek yatağına geçip uyurdu. Akaki Akakiyeviç ikramiyeler dahil aldığı yıllık 400 ruble maaşıyla geçimini kıt kanaat geçirir, kazandığı bu parayla yapabileceklerini ve yapamayacaklarını gayet iyi biliyordu. "Ne giydiği, hiç umurunda değildi; resmi ceketi yeşil rengini çoktan kaybetmiş kırmızımı, sarımsı bir renge dönmüştü. Yakası dar ve ensizdi, yakasından görünen ve aslında pek uzun olmayan boynu öyle uzun görünürdü ki diğer şehirlerden gelen Rusların başlarının üstündeki tablalarda onlarcasını sattıkları kafalarını sallayıp duran alçı kedilerin boynuna benzerdi. Bir de ceketine mutlaka bir şey yapışmış olurdu, kah bir kuru ot, kah bir iplik parçası; bunun için sanki özel bir eğitim almış gibiydi, sokakta yürürken diyelim, evin penceresinden çöp atılıyor, tam o anda pencerenin altında olmayı becerirdi, bu nedenle şapkasının üstünde sürekli olarak ya kavun karpuz kabuğu ya da bunlara benzer abuk sabuk bir şey mutlaka bulunurdu." (Gogol, 2022, s: 11-12).

Üzerindeki paltoyu tamir ettirmenin bir türlü mümkün olamayacağına kanaat getirince terzisi

Petroviç'in de tavsiyesiyle yeni bir palto diktirmeye karar verir. Hikâyede sıradan bir karakter olan terzi Petroviç de ilginç özellikleriyle dikkat çeker. Eski toprak kölesi olan terzi Petroviç yıllardır onun giysilerinin tadilatını yapmaktadır. Terzinin portre tasvirini Yazar, diğer özellikleri ise Akaki Akakiyeviç'in aracılığıyla okura aktarılır. Kendisinin çok iyi tanıdığı Terzi Petroviç, Gogol'un kaleminde ironik bir yan karakter olarak çizilir. Fiziksel olarak abartılı özelliklerle betimlenen Petroviç, aynı zamanda alkol alışkanlığı, karısıyla olan ilişkisi ve esnaf kurnazlığıyla da dikkat çeker. Bu karakter, dönemin alt sınıf insanının yaşam mücadelesini ve toplumsal rollerdeki bozulmayı temsil eder.

Terziye tadilatını ucuza kapatmanın yollarını planlayan Akaki Akakiyeviç aklından şunları geçirmektedir: "Artık olmaz," dedi Akaki Akakiyeviç, "Şimdi Petroviç'le tartışılmaz, anlaşılan.... Karısı biraz giydirmiş. En iyisi pazar sabahı gideyim, cumartesi içtikten sonra gözü iyice kaymış olacak, uyanınca kendine gelmek için bir iki kadeh daha atmak isteyecek ama karısı para vermeyecektir, ben de tam o sırada eline bir on kapık sıkıştırırsam konuşacak kıvama gelir ve palto işini..."

Yeni palto için gerekli paranın meblağı Akaki Akakiyeviç Başmaçkin'i ürkütür. Ama başka çaresi olmadığı için birkaç ay içinde akşam yemeklerinden kısarak biriktirebildiği 80 rubleyle kumaş alarak terziye yeni palto siparişini verir. Onun için yeni paltosunu heyecanıyla yaşama dönemi başlar.

Ancak okurun paranın yarısının nereden geldiğini bilmesi gerek. Akaki Akakiyeviç'in her harcadığı bir rubleye karşılık bir kapağı kilitli ve üstünde paranın atılacağı bir delik bulunan küçük bir kutuya atma alışkanlığı vardı. Her altı ayda bir biriken bu bakır kapıkları gümüş paralara dönüştürdü. Epeyce bir süredir böyle biriktirip duruyordu ve birkaç yıl içinde kırk rubleden fazla parası olmuştu. Yani yarısı elinde hazırda ama kalan kısmı nereden alacaktı? Akaki Akakiyeviç düşünüp taşındıktan sonra tüm harcamalarını kısmaya karar verir. Harcamalarına gelince ise bunlar aslında basit ve zaten kısıtlı olan geçimle ilgili şeylerdir: "akşamları çay içmekten vazgeçecekti, aynı şekilde akşamları mum yakmayacaktı, eğer ışığa ihtiyacı olursa ev sahibinin odasına gidecek ve orada çalışacaktı, yolda yürürken taşlara ve kaldırımlara dikkat edecek ve neredeyse parmaklarının ucuna basacaktı, böylece ayakkabılarının daha önce eskimesinin önüne geçecekti, çamaşırlarını yıkamaya daha seyrek verecekti ve çamaşırların eskimemesi için eve gelince üstündeki her şeyi çıkaracak ve eski olmasına karşın zamanın bile acıdığı yarı pamuklu sabahlığını giyecekti." (Gogol, 2022, s: 24).

Kısa sürede bu sıkıntılı sürece alışan Akaki Akakiyeviç'i mutlu eden tek şey yeni paltosu hakkındaki bitmek bilmeyen düşünceleridir. Bu düşünceler onu ruhen doyuma ulaştırır. Nihayet yeni paltosuna kavuşan kahraman, yalnızca fiziksel olarak değil, psikolojik olarak da bir dönüşüm yaşar. Bu yeni giysi, onun kendini daha değerli ve görünür hissetmesini sağlar. Aynı zamanda çevresindekilerin ona bakışı da değişir; daha önce görmezden gelinen bu "küçük memur", artık fark edilen, kutlanan biri olur. Gogol burada, bireyin toplumdaki görünürlüğünün ne denli maddi araçlarla şekillendiğini eleştirel bir biçimde yansıtır. İş arkadaşlarının yeni paltoyu hemen fark etmeleri yazarın ayrıntılı anlatımıyla şöyle anlatılır.

Bu arada Akaki Akakiyeviç yüreğinde bayram sevinciyle yürüyüşüne devam ediyordu. Omuzlarında yeni bir paltonun olduğunu her an hissediyordu, hatta birkaç kez mutluluktan gülümsemişti bile. Sevincinin iki nedeni vardı, birincisi paltosu sıcak tutuyordu, ikincisi de çok güzeldi.

Yolun nasıl bittiğini, daireye nasıl geldiğini hiç fark etmemiştir bile; vestiyerde paltosunu çıkarıp iyice gözden geçirdi ve kapıcıya dikkat etmesini söyledi. Nasıl olduğu bilinmez ama bir anda dairedeki herkes Akaki Akakiyeviç'in yeni bir paltosu olduğunu ve artık sabahlığını giymediğini öğrenmişti. Hemen o anda Akaki Akakiyeviç'in paltosuna bakmaya vestiyere koştular. Onu tebrik edip iyi dileklerini sundular, Akaki Akakiyeviç bu sözlerle önceleri yalnızca gülümseyerek yanıt verdi ama kısa süre sonra utanmaya başladı. Çevresini sarıp yeni paltonun ıslatılması, hiç değilse bir akşam herkesi toplamaya gerektiğini söylemeye başladıklarında ne diyeceğini ve bu işten nasıl sıyrılacağını bilemeyen Akaki Akakiyeviç tamamen kendinden geçti. Birkaç dakika geçtikten sonra kıpkırmızı bir halde ve tamamen saf yüreklilikle paltosunun pek yeni olmadığını, epey önce yaptırdığını söylemeye başladı. Sonunda memurlardan biri, galiba masa şefi yardımcılarında biri, kibirli olmadığını ve altındaki memurlarla da görüşebileceğini göstermek istemiş gibi "Tamam," dedi. "Akaki Akakiyeviç'in yerine bende toplanıyoruz, bugün çaya bana gelin, hem üstelik bugün benim isim

günüm." Memurlar doğal olarak masa şefi yardımcısının teklifini zevkle kabul ettiler. Akaki Akakiyeviç gelemeyeceğini söylemeye başlayınca hepsi birden bunun saygısızlık olacağını, hatta utanç verici ve ayıp olduğunu söylediler ve o teklifi kabul etmek durumunda kaldı (Gogol, 2022, s: 28-29).

İş arkadaşlarının Akaki Akakiyeviç'e gösterdiği ani ilgi, onun statüsünde yaşanan geçici yükselişi sembolize eder. Bu sahne, Gogol'ün toplumun yüzeysel ve çıkara dayalı ilişkilerini eleştirme biçimlerinden biridir. Yeni bir palto sayesinde saygı gören Akaki Akakiyeviç, aslında bireyin yalnızca görünür olduğu sürece değerli kabul edildiği bir toplumsal yapıyı gözler önüne serer.

O gün, Akaki Akakiyeviç için sabahtan akşama kadar bir bayram havasında geçti. Aynı mutlu ruh haliyle eve döndü, paltosunu çıkarıp özenle duvara astı, kumaşı ve astarına bir kez daha hayran hayran baktı, sonra kıyaslamak için artık giyilecek hali kalmamış eski paltosunu aldı. ...Sonra üstünü giydi, paltosunu omuzuna atıp dışarı çıktı. (Gogol, 2022, s: 29).

Yeni paltosunun verdiği heyecan ve çalışma arkadaşlarının ısrarı üzerine bir doğum günü davetine katılan Akaki Akakiyeviç, bulunduğu ortama yabancı olması nedeniyle nasıl davranacağını bilemez. Davet sırasında kendisine zorla iki kadeh şampanya içirilir. Toplantıdan ayrılmasının ardından yaşadığı kısa süreli mutluluk, yerini yeniden derin bir kaygıya bırakır. Sokağa çıktığında, toplumla kurduğu geçici ilişkinin ne denli kırılgan olduğunu bir kez daha fark eder. Bu sahnede yaşadığı içsel dönüşüm, onun toplumsal kabul arayışının trajik bir kopuşla sonlandığını simgesel düzlemde ortaya koyar.

Akaki Akakiyeviç geri döndüğünde mutlu ve bahtiyardır. Önceleri fark etmediği birtakım şeyleri görüyor olması, daha önce yapmadığı şeyleri yapmak istemesi kendisine bile garip gelir. Fakat ıssız sokakta başına gelen felaket onun mutluluğunun sonu olur. Paltosunun üzerinden çıkarılması, yardım için sokakta çaresizliği, "Bekçi!" diye bağırarak yardım için ağzını açtığı anda ikinci adam memur kafası büyüklüğündeki yumruğunu ağzının içine dayayıp "Sıkıysa bağır!" demesi, dizine yediği tekmeler gecenin acı ıstırapı olur. Uyuklayan bekçiye bulup ona durumunu anlatan Akaki Akakiyeviç'e ne yazık ki bekçi de yardımcı olamaz sadece "sabahleyin karakola gitmesini ve mahalle polisine durumu anlatmasını, paltosunu ancak onların bulabileceğini" söyler.

Bekçinin kahramana kayıtsız kalışı, toplumun en alt kademelerinde bile yer etmiş olan ilgisizliğin bir tezahürüdür. Bu noktada, devletin bireye yönelik koruyucu mekanizmasının tamamen işlevsiz olduğu vurgulanır. Akaki Akakiyeviç'in hikâyesi, sadece bireysel trajedi değil; aynı zamanda bir sistem eleştirisidir.

Sakin huzur içinde görünen yaşamı palto heyecanı ile hareketlenmiş fakat çok kısa süren bu heyecan yerini üzüntüye bırakmıştır. Ev dönüşü ve geceyi nasıl sabah ettiğini yazar şöyle anlatır:

Akaki Akakiyeviç eve tam anlamıyla berbat bir durumda geldi: Şakaklarıyla ensesindeki bir tutam saç karmakarışık olmuştu; göğsü, böğrü ve bütün pantolonu kar içindeydi. Kapının gümbür gümbür çalındığını duyan ve telaşla ancak terliğinin tekini ayağına geçiren yaşlı ev sahibesi bir eliyle geceliğinin yakasını kapatmaya çalışarak kapıyı açtı ama kapıyı açar açmaz Akaki Akakiyeviç'i o halde görünce elinde olmadan bir adım geri çekildi. Akaki Akakiyeviç neler olup bittiğini anlatınca kadın ellerini çırparak doğruca komiserine gitmesini, mahalle polisinin söz verip hiçbir şey yapmayacağını böylece başından savacağını dolayısıyla en iyisinin dosdoğru komiserine gitmesini, zaten komiseri tanıdığını, bir zamanlar onda aşçı olarak çalışan Finli Anna'nın şimdi komiserin evinde dadılık yaptığını, komiseri her gün evlerinin önünden geçerken gördüğünü, onun pazar günleri sürekli kiliseye gidip dua ettiğini ve herkese güler yüzle baktığını dolayısıyla çok iyi biri olması gerektiğini söyledi (Gogol, 2022, s: 34-35).

Hikâyede yer alan "Paltonun çalınması Akaki Akakiyeviç'in en kutsal saydığı işini bile arka plana attı." (Gogol, 2022, s: 36) ifadesi, karakterin iç dünyasındaki yıkımın derinliğini gözler önüne serer. Hayatının

merkezinde yalnızca işi olan bu bireyin ilk kez işe gitmemesi, onun toplumsal sistem içinde tamamen çözüldüğünü, aidiyet hissini ve yaşama iradesini yitirdiğini simgeler.

İş arkadaşları paltonun kaybolması olayını hem alaya alarak hem de üzülmeye öğrenirler. Fakat maddi durumu iyi olmayan iş arkadaşları bir yardımda bulunamazlar. Arkadaşlarından birinin tavsiyesi üzerine "önemli zat" diye adlandırılan generale, üst makama başvurması onu umutlandırır. Akaki Akakiyeviç başka çare kalmadığından önemli kişiye gitmeye karar verir. Geceyi zor atlatan Akaki Akakiyeviç sabahleyin erkenden komiserin yanına gitse de komiserin alakasız sorularını cevaplayarak oradan ayrılır.

Hikayedeki "önemli zat" diye tanıtılan General figürü, Gogol'un bürokratik sistem eleştirisinin merkezinde yer alır. Akaki Akakiyeviç'in ona ulaşma çabası, sıradan bir bireyin devlet mekanizması karşısındaki çaresizliğini temsil eder. General'in katı hiyerarşik prosedürlere bağlı ve duyarsız tutumu, devletin bireyi dinlemek yerine şekilci kurallara sıkışmış yapısını gösterir. Memurun başvurusunun reddediliş biçimi, güç sahibi olanların küçüklere karşı nasıl hoyratça davranabildiğini gözler önüne serer. Onu sonuna kadar dinlemeden azarlayarak kovar.

"Ey zat-ı muhterem," dedi sertçe. "Nizam intizam bilmez misin? Nereye geldiğinin farkında mısın? İşlerin nasıl yürüdüğünü bilmiyor musun? Bunun için önce kaleme bir dilekçe vermen gerekir, dilekçe önce masa şefine, sonra bölüm şefine gidecek, sonra sekretere iletilecek o da bana getirecek..." (Gogol, 2022 s: ...) (

Gogol burada oldukça cömert davranarak dönemin resmî kurumlarındaki üst düzey görevlilerini tasvir etmede tüm renkleri kullanmaya özen göstermiştir. Yaşlı biri olarak tarif edilen bu "önemli zat" evli ve üç çocuğu vardır, generalin bir de alman sevgilisi vardı. Gogol'un "önemli zat" olarak tanıttığı general, yalnızca bireysel bir karakter değil, dönemin bürokratik kibir ve güç istismarının bir yansımasıdır. Bu figür, sistemin alt kademelerindeki bireylerin sesini duymayan, yukarıdan bakan ve mesafeli bir yönetim anlayışını temsil eder. Onun memura gösterdiği küçümseyici tavır, iktidarın duyarsızlığını eleştiren alegorik bir örnektir.

Eski paltosuna sarılarak eve dönen Akaki Akakiyeviç hastalanır ve ölür. Onun ölümünden sonra Petersburg sokaklarında dolaşan hayalet, bireysel adaletin sistemden değil, doğaüstü yollardan gelmek zorunda kaldığı bir düzene işaret eder. Bu hayalet, Gogol'un fantastik unsurları araçsallaştırarak toplumsal bir eleştiri sunduğu önemli bir simgedir. Paltoyu çalanların ve toplumsal adaletsizliği temsil eden figürlerin korkuya kapılması, ironik biçimde "ölümünden sonra" gelen geç kalmış bir adaletin göstergesidir. Bu anlatım, akılcı sistemlerin çöktüğü yerde fantastik adaletin devreye girdiğini sembolize eder. Akaki Akakiyeviç'i makamından kovan generalin paltosunun üzerinden soyulup alındıktan sonra şehirde bu konu kapanır.

Hikâyenin kahramanı yalnız birisidir. Eser boyunca ne bir akrabası veya arkadaşı ne de başka birisinden bahsedilmez. Çalıştığı dairede evrakların suretini çıkarmakla görevli olan Akaki Akakiyeviç'in iş ortamını Gogol ayrıntılı bir şekilde şöyle tasvir eder:

Daireye ne zaman girdiğini, kimin ön ayak olduğunu hiç kimse anımsamıyordu. Bir sürü müdür ve şef değişti ama o hep aynı yerinde, aynı konumda, aynı görevde, aynı yazı memuru olarak kaldı, öyle ki sonraları onun başı kel, sırtında resmi ceketle memuriyete hazır olarak doğduğuna inanmaya başladılar. Dairede kimse ona zerre kadar saygı göstermezdi. O geldiği zaman bekçiler, bırakın ayağa kalkmayı sanki oradan geçen bir sinekmiş gibi yüzüne bile bakmazlardı. Üstleri ona soğuk ve sert davranırlardı. Masa şefi yardımcılarını bile "kopyalayınız" ya da "bakın bu çok ilginç bir iş" ya da doğru düzgün bütün dairelerdeki gibi birkaç tatlı söz söyleme zahmetine girmeden evrakları neredeyse gözünün içine sokarlardı. O da getiren adama bakmadan, hatta bunu ona vermeye hakkı olup

olmadığını hiç düşünmeden evraklara bakıp alırdı. Alır almaz da hemen yazmaya koyulurdu. Genç memurlar dalga geçer, alay eder, kalem dairesindekilerde olabilecek keskin zekalarıyla onun hakkında uydurdukları hikayeleri yine onun yanında anlatır, yetmiş yaşındaki ev sahibesinin onu dövdüğünü, ne zaman evleneceklerini sorar, kar yağıyor diyerek başından aşağı küçük kağıtlar dökerlerdi. Ancak Akaki Akakiyeviç sanki çevresinde kimse yokmuş gibi tek bir sözcük bile etmez, bütün bunlar yaptığı işi hiç etkilemez, bunca şeyin arasında yazılarda tek bir hata bile yapmazdı. Yalnızca koluna dokunup çalışmasına engel olduklarında şaka artık dayanılmaz hale gelir ve "Rahat bırakın, ne diye üzüyorsunuz beni?" derdi. Ses tonunda da söylediği sözcüklerde de bir tuhafılık hissedilirdi. Serzenişten çok acındırma duyulurdu sözcüklerinde, öyle ki kısa bir süre önce daireye atanan ve diğerlerini örnek alarak onunla dalga geçme cesaretini kendinde gören genç bir memur onun sözlerini duyunca sanki çarpılmış gibi onunla uğraşmayı bırakmış ve bir daha da eskisi gibi hiç davranmamıştı. Doğa dışı bir güç, düzgün ve soylu insanlar olarak gördüğü arkadaşlarından uzaklaştırmıştı genç memuru. Sonraları uzun süre, en neşeli olduğu anlarda bile iç acıtıcı bir şekilde "Rahat bırakın, ne diye üzüyorsunuz beni?" diyen kel, kısa boylu memur gözünün önüne gelmiş ve içine işleyen "ben de sizin kardeşinizim" sözlerini duymuştu. Zavallı genç adam yaşamı boyunca birçok kez, insanın içindeki insan dışılığı ve eğitilmiş aydın kişilerin ve Tanrım, hatta toplumun dürüst, namuslu ve soylu saydığı kişilerin içindeki o gizli kudurmuş kabalığı görerek için için titremiş, her seferinde eliyle yüzünü kapatmıştı. (Gogol, 2022, s: 9-10-11).

Gogol "küçük insan"ın çaresizliğinin trajik boyutunu, acısının ve sorunlarının çözümsüz oluşunu bir bitiş, son bulmayla noktalamıyor. Akaki Akakiyeviç'in ölümünden sonra ortalıkta dolaşan hayalet bunların hesabını sormak için bir adalet savaşının göstergesi olarak dolaşır. Generalin iç huzurunun kaçması, hayalet tarafından üzerinden paltosunu alması fantastik bir anlatımla hikâyeyi sonlandırmaktadır.

Hayaletin generalin paltosunu üzerinden alması, sembolik bir hesaplaşmadır. Bu olay, yalnızca bir intikam sahnesi değil, aynı zamanda toplumsal vicdanın gecikmiş bir tepkisidir. Generalin bu olaydan sonra yaşadığı içsel huzursuzluk, gerçek bir dönüşüm değilse bile vicdanla yüzleşmenin başlangıcı olarak okunabilir. Gogol bu noktada fantastik öğeleri kullanarak sistemin çözemediği adaletin, sembolik yollarla da olsa yerine getirildiğini gösterir.

Hikâyenin fantastik biçimde sonlanması, Gogol'ün ahlaki dünya görüşüyle doğrudan ilişkilidir. Akaki'nin hayaletinin paltosu geri alarak ortadan kaybolması, adaletin dünyevi değil, metafizik bir boyutta gerçekleştiğini düşündürür. Generalin yaşadığı huzursuzluk ise yalnızca kişisel bir korku değil; otoritenin, suçluluğun ve vicdanın içsel sorgulamasıdır. Gogol bu bağlamda, sistemin çözemediği adaleti manevi bir düzlemde sorgular ve okuyucuyu etik bir yüzleşmeye davet eder. Davranış ve tutumlarında baş veren değişiklik bir tedirginlik ve korkunun göstergesi mi, bir vicdan uyanışı mı diye okurların aklında soru uyandırıyor. Yaşamı ve eserleriyle Rus edebiyatının en gizemli yazarlarından biri olarak nitelendirilen Gogol, *Palto* adlı eserinde de okurunu cevapsız ve muammalı bir soruyla baş başa bırakır.

Eserin merkezinde yer alan "palto" nesnesi, yalnızca soğuktan korunma ihtiyacını değil, aynı zamanda toplumda var olma, saygı görme ve bir tür statü edinme arzusunu da sembolize eder. Yeni bir palto edinmek, Akaki Akakiyeviç için hayatta ilk kez bir "amaç" edinmek anlamına gelir. Paltonun alınması ise, bu amaçla birlikte hayata dair umutlarının da yitirilmesini beraberinde getirir. Hikâyenin bu kırılma noktasından itibaren trajik yapı yoğunlaşır; Akaki Akakiyeviç'in çabaları bürokratik sistem içinde karşılık bulmaz, aksine görmezden gelinir. Böylece *Palto*, yalnızca bireyin değil, onu görmezden gelen ve çözüm üretmeyen kurumların da sorgulandığı bir anlatıya dönüşür.

Gogol, bu yapıtında ironik, bazen grotesk öğelerle bezeli bir anlatım diliyle hem bireysel bir dramı işler hem de toplumsal sistemin eleştirisini yapar. Özellikle "önemli zat" (general) figürü, hiyerarşik düzenin birey üzerindeki baskısını ve gücün nasıl keyfi biçimde kullanıldığını simgeler. Akaki Akakiyeviç'in ölüme uzanan yalnızlığı, fiziksel bir yok oluş olmanın ötesine geçer; bu ölüm, sistematik dışlanmanın,

ilgisizliğin ve bireysel sesin susturuluşunun nihai sonucudur. Yazarın öyküyü fantastik bir hayalet anlatısıyla sonlandırması ise, dünyevi sistemlerin çözemediği adaleti, doğaüstü bir metaforla görünür kılma çabası olarak değerlendirilebilir.

Çalışma, bu çerçevede *Palto* hikâyesini yalnızca tarihsel bir belge değil, çağlar üstü geçerliliği olan bir sosyal eleştiri metni olarak ele alır. Akaki Akakieviç'in hikâyesi, günümüz toplumlarında da benzer biçimde dışlanan, görünmez olan bireylerin durumunu açıklamada güçlü bir anlatı olarak değerlendirilir. Eserdeki semboller, karakter yapıları ve anlatı teknikleri üzerinden yapılan çözümleme, Gogol'un birey-toplum-sistem üçgeninde kurduğu eleştirel ilişkiyi açığa çıkarır

Bu bağlamda, *Palto*, edebiyatın yalnızca estetik bir ifade aracı değil, aynı zamanda toplumsal vicdanı harekete geçiren bir sorgulama biçimi olduğunu göstermesi bakımından değerlidir. Gogol, Akaki Akakieviç üzerinden, "küçük" görünen ama temsil ettiği yapısal sorunlar itibarıyla büyük etkiler taşıyan bir bireyin hikâyesiyle, okuru hem duygusal hem entelektüel bir yüzleşmeye davet eder.

Akaki Akakieviç'in portresi, onun kırılmalı ve yorgun hâlini vurgulayarak tasvir edilir; bu tasvir, karakterin savunmasızlığını ve yoksulluğunun yaşamındaki belirleyici etkilerini ortaya koymak için yırtık pırtık giysiler ve sade bir ifadeyle şekillendirilir. Onun tek tesellisi, acımasız kışı atlatabilmek için sahip olduğu yıpranmış paltonu yenileme arzusudur. Yıllarca süren yoksulluk ve zorlu yaşam koşulları arasında, neredeyse imkânsız birikimlerle, nihayetinde ona umut ve gurur duygusunu simgeleyen yeni bir palto edinir. Kısa bir süreliğine, bu yeni palto, Akaki Akakieviç'i başkalarının gözünde bir nebze yüceltir; aynı zamanda, toplumda maddi değerlerin bireylerin algılanan statülerini ne denli etkileyebileceğini çarpıcı bir biçimde anlatır

Akaki Akakieviç'in yeni paltosunun çalınması, kahramanın hayatında bir dönüm noktası oluşturur ve bundan sonra trajedi giderek derinleşir. Çaresizliğe kapılan zavallı adam, yardım için başvurduğu yetkililerden küçümseme, kayıtsızlık ve alaycı bir tavırla karşılık bulur. Bu tavır, onu yalnız ve değersiz hissettiren bir boşluğa sürükler. İktidardakilerin bu soğuk ve kayıtsız yaklaşımı, sistemin, Akaki Akakieviç gibi alt düzeydeki birine, en temel insani yardımı dahi sunamayacak kadar yabancılaşmış olduğunu gösterir. Bu durum, dönemin toplum yapısının acı bir yansımasıdır; sosyal yapının, en alt kademedeki bireylerin insanlık onurunu bile savunmakta ne kadar yetersiz olduğunu gösterir.

Gogol'un Akaki Akakieviç'i, daha geniş bir toplumsal adaletsizlik temasına dair çarpıcı bir yorum olarak değerlendirir. O, geniş ve umursamaz bir sistemdeki "küçük bir insan" olarak, kendisini korumak için var olması gereken kurumlar tarafından nihayetinde nasıl görmezden geldiğini ve terk edildiğini derin bir şekilde yansıtır. Bu durum, toplumsal hiyerarşilerin bireysel insanlığı nasıl hiçe sayarak, Akaki Akakieviç gibi bireyleri sadece bürokratik makinenin bir çarkı haline getirdiğini vurgular. Kahramanın trajik yaşamı ve ölümü, şefkatin ve insani değerlerin arka planda kaldığı, zenginliğe ve statüye değer veren bir toplumun sembolüdür; bu toplum, "küçük" insanları ya desteklemez ya da onları tanınmadan ve göz ardı edilmiş bir şekilde bırakır.

Eser sosyal ve toplumsal adaletsizlik gibi değerleri eleştirerek acımasız düzeni eleştirmektedir. İnsanların işlerine göre değil, rütbe, makam ve sosyal konumlarına göre değer görmesi *Palto*'da sivri bir dille tasvir edilmektedir.

Bütün Petersburg'da, Kalinkin Köprüsü ve biraz ötesinde çalışan paltosunu arayan ve sahibinin unvanına ve rütbesine bakmadan kendi paltosu diye bütün paltoları, yakası yok kedi kürkümü, yok kunduzmuş, yok pamukmuş, tilkiymiş, rakunmuş, ayıymış ayırt etmeden, yani insanlar yakalarını neyle kaplatmış olurlarsa olsunlar, paltolarını omuzlarından çekip alan memur kılığında bir hayaletin

dolaştığı konuşulmaya başlandı. Dairenin birinde çalışan memur, hayaleti kendi gözleriyle görmüş ve o anda Akaki Akakiyeviç'i tanımıştı ama büyük korkuya kapıldığı için tabanları hemen yağladığını ve çok iyi bakmadığını ama uzaktan parmağını sallayarak kendisini tehdit ettiğini anlatmıştı (Gogol, 2022, s: 44-45).

Nikolay Vasiliyeviç Gogol'ün *Palto* adlı eseri, yalnızca bireysel bir karakterin dramatik yaşam öyküsünü değil, aynı zamanda 19. yüzyıl Çarlık Rusyası'nın bürokratik yapısını ve sınıfsal düzenini sorgulayan çok katmanlı bir anlatı örneğidir. Bu çalışmada, Akaki Akakiyeviç karakteri merkezinde, "küçük insan" figürünün edebi temsili üzerinden toplumsal adaletsizlik, görünmezlik ve sistematik duyarsızlık meseleleri incelenmiştir. Elde edilen bulgular, Gogol'ün bireysel bir portre çizmenin ötesinde, dönemin sosyo-politik gerçekliğine eleştirel bir yaklaşımla yaklaştığını ve anlatısını alegorik, ironik ve yer yer grotesk öğelerle yapılandırıldığını göstermektedir.

Çalışmanın odaklandığı temel kavramlardan biri olan "küçük insan" tipi, yalnızca Gogol edebiyatına özgü olmayıp, Rus edebiyatında Puşkin, Dostoyevski ve Çehov gibi yazarlar aracılığıyla da sıkça işlenen bir temadır. Bu tip, toplumsal yapının dışında kalmış, görünmezleştirilmiş, güce ve otoriteye karşı çaresiz kalan bireyleri temsil etmektedir. *Palto*'da Akaki Akakiyeviç'in maruz kaldığı dışlanma, alay ve nihayetinde kayıtsızlık, sadece bireysel bir kader değil; sistemin küçük bireylere karşı nasıl işlevsizleştiğinin göstergesidir. Hikâyede bir nesne olarak "palto", bu bağlamda yalnızca fiziki bir giysi değil; sosyal statü, saygınlık ve varoluşun sembolik karşılığı olarak konumlandırılır.

Eserin sonunda Akaki Akakiyeviç'in hayalete dönüşerek toplumsal adaletin "bu dünya"da değil, "öteki dünya"da sağlanması fikrini taşıması, Gogol'ün gerçekliğe bağlı ancak metafizik göndermelerle örülü anlatı dünyasını yansıtır. Bu bağlamda, eser yalnızca sosyolojik bir belge niteliği taşımakla beraber aynı zamanda edebi biçim ve yapı açısından da özgün bir estetik evren ortaya koyar. Generalin hayaletle yüzleşmesi ve yaşadığı içsel çöküntü, bireysel vicdanın, sistemin hukuki ve idari işleyişinden bağımsız bir hesaplaşma alanı sunduğunu gösterir.

Günümüz toplumlarında da benzer şekilde, sistemin dışında kalan bireylerin görünmezliği, kurumların duyarsızlığı ve toplumsal ilişkilerdeki yabancılaşma, *Palto*'da ortaya konan temaların hâlâ güncelliğini koruduğunu ortaya koyar. Modern bürokrasinin dijitalleşmiş biçimi dahi, Akaki Akakiyeviç örneğinde olduğu gibi, bireyin insanî ihtiyaçlarını göz ardı eden işleyiş biçimleriyle benzer bir yapısal eleştiriye tabi tutulabilir. Bu nedenle, *Palto*, yalnızca edebî değil, aynı zamanda etik ve politik bir okuma zeminine de sahiptir.

Sonuç olarak, *Palto*, bireyin toplumsal sistem karşısındaki konumunu, statü sembolleri üzerinden tanımlanan değer yapısını ve bürokratik yapının birey üzerindeki tahakkümünü sorgulayan, zamana direnen bir klasik olarak değerlendirilmektedir. Gogol, Akaki Akakiyeviç aracılığıyla yalnızca bir karakter değil, aynı zamanda çağlar üstü geçerliliği olan bir soruyu gündeme taşır: Toplum, ne zaman marjinal bireyleri fark etmeye başlayacaktır?

Kaynakça

- Gogol, Nikolay. (2022). *Palto. Koridor*, (Çev. U. Büke. Editör: S.Üçgül).
- Günel, Zeynep. (1988). *Gogol'un Hikâye ve Romanlarında Hiciv Sanatı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara, s.99.
- Olçay Türkan (2003). *Rus Edebiyatında Doğalçı Okul*, İstanbul Edebiyat Fakültesi yayınları, s. 75.
- Üçgül, Sevinç. (2024). "Rus Eleştirmenlerinin Gözüyle N. Gogol'un 'Palto'su". *İdil*, 111 (2023 Kasım): s. 1798–1803. doi: 10.7816/idil-12-111-02 URL: www.idildergisi.com (Erişim tarihi: 05.08.2024).
- Üçgül, Sevinç. (2018). Çeviride Sözdizimi Sorunları: Türkçede Nikolay Gogol'un "Palto"sı. *İdil*, cilt / volume 7, sayı / issue 511463 DOI: 10.7816/idil-07-51-19 URL: www.idildergisi.com (Erişim tarihi: 12.09.2024).
- G.A Gukovski. Gogol'un Realizmi. <https://feb-web.ru/feb/gogol/critics/grg/grg-001.htm?cmd=p> (Erişim tarihi: 02.09.2024).